

УДК 371.132

Жигайло Наталія Ігорівна,*доктор психологічних наук, професор, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

ВАЖЛИВІСТЬ РЕЛІГІЙНОСТІ ЯК НЕВІД'ЄМНОЇ СКЛАДОВОЇ ДУХОВНОСТІ У ФОРМУВАННІ ФАХІВЦЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РІВНЯ

Стаття присвячена проблемі формування релігійності як невід'ємної складової духовності фахівця європейського рівня. У статті запропоновано: поняття релігійної особистості фахівця європейського рівня; авторську психологічну структуру особистості; авторську модель духовного становлення особистості фахівця європейського рівня; програму тренінгу релігійного становлення особистості фахівця європейського рівня; критерії та джерела формування релігійності фахівця європейського рівня.

Ключові слова: релігійність, духовність, формування, релігійна особистість, фахівець європейського рівня, авторська модель духовного становлення особистості фахівця європейського рівня, програма тренінгу.

Жигайло Н. И. Важность религиозности как неотъемлемой составляющей духовности в формировании специалиста европейского уровня

Статья посвящена проблеме формирования религиозности как неотъемлемой составляющей духовности специалиста европейского уровня. В статье предложены: понятие религиозной личности специалиста европейского уровня; авторская психологическая структура личности; авторская модель духовного становления личности специалиста европейского уровня; программа тренинга религиозного становления личности специалиста европейского уровня; критерии и источники формирования религиозности специалиста европейского уровня.

Ключевые слова: религиозность, духовность, формирование, религиозная личность, специалист европейского уровня, авторская модель духовного становления личности специалиста европейского уровня, программа тренинга.

Zhyhailo N. I. The Importance of Religion as an Integral Part of Spirituality in the Formation of European Level Specialist

The article deals with the formation of religion as an integral part of spirituality European level specialist. The article suggests: the concept of religious identity European level specialist; psychological structure of the individual author; author's model of spiritual identity in the process of formation European level specialist; training program of religious identity in the process of formation European level specialist; criteria and sources of the process of formation European level religious specialist.

Key words: religion, spirituality, formation, religious identity, a European level specialist, the author's model of spiritual identity in the process of formation European level specialist, training program.

Постановка проблеми. Яким має бути фахівець європейського рівня? За результатами багаторічних наукових досліджень, фахівець європейського рівня мусить бути, перш за все, професійно компетентним, висококваліфікованим. По-друге, відповідальним, працьовитим, самоорганізованим і дисциплінованим. Третє: жертвним і самовідданим. Четверте: досвідченим. І понад усе – високодуховним, релігійним.

Професіоналізму фахівця психологи надають великого значення і розрізняють професіоналізм діяльності й професіоналізм особистості. Професіоналізм діяльності – якісна характеристика діяльності, що відображає високу професійну кваліфікацію й компетентність, різноманітність ефективних професійних навичок і вмінь, у тому числі заснованих на творчих рішеннях, володіння сучасними алгоритмами й способами вирішення професійних завдань, що дозволяє здійснювати діяльність із високою продуктивністю. Професіоналізм особистості – якісна характеристика особистості, що відбиває високий рівень розвитку професійно важливих і індивідуально-ділових якостей, високий рівень креативності, адекватний рівень вимог, мотиваційну сферу й ціннісні орієнтації, спрямовані на прогресивний розвиток. Професіонал – це суб'єкт професійної діяльності, що володіє високими показниками професіоналізму особистості і професіоналізму діяльності, має високий професійний та соціальний статус, систему особистісно-дієвої нормативної регуляції, що динамічно розвивається, постійно спрямований на саморозвиток і самовдосконалення, на особистісні й професійні досягнення, які мають соціально-позитивне значення. Професіоналізм неможливий без низки особистісних факторів, таких, як відповідальність, працьовитість, самоорганізованість, дисциплінованість тощо.

В особливий спосіб відзначимо важливість релігійності як невід'ємної складової духовності у формуванні фахівця європейського рівня.

Проблемі формування духовності особистості студентів вищих навчальних закладів як майбутніх фахівців європейського рівня присвячено наше докторське дослідження, і ця проблематика не пере-

стає бути вельми актуальною для сучасного суспільства. Адже лише завдяки духовності фахівця від Бога, мудрого, висококваліфікованого спеціаліста, який всі свої зусилля спрямовує на забезпечення інтелектуального, духовного та фахового свого становлення, можливо забезпечити високий рівень соціального та економічного добробуту суспільства, здорову націю, сильну державу та її високу позицію на європейському і світовому рівнях.

Метою статті є обґрунтувати роль релігійності у формуванні фахівця європейського рівня.

Аналіз останніх публікацій на тему дослідження. В сучасній українській психології дослідження духовності відбувається за такими основними напрямками: філософсько-релігієзнавчим, предметом якого є духовність як досконалість віри в надприродні сили (Г. С. Сковорода, Т. Г. Шевченко, І. Я. Франко, В. О. Сухомлинський, Г. П. Ващенко); культурологічним, в контексті якого духовність постає як спосіб самобудови особи в межах культурного світу через самовизначення і самоспрямування особи (П. Р. Ігнатенко, В. Л. Плужний, М. І. Пірен, В. В. Москаленко, В. В. Рибалка); соціально-психологічним, в якому духовність розглядається як багатомірний соціально – історичний феномен, специфічність виявів якого зумовлена своєрідністю всесвітньої історії як поліцентричного утворення (С. Д. Максименко, М. Й. Боришевський, М. В. Савчин, В. П. Москалець, Г. О. Балл, Е. О. Помиткін, А. І. Пашук, В. П. Мельник, А. Ф. Карась, І. С. Захара, Н. І. Жигайло).

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, духовність – це складний психічний феномен; вияв внутрішнього світу особистості; інформаційно-енергетична структура особистості, насичена символами, якими вона володіє. Духовність – це індивідуальна особливість особистості двох фундаментальних потреб: ідеальної потреби пізнання і соціальної потреби жити й діяти для інших. Під духовним становленням особистості фахівця європейського рівня ми розуміли надбання духовних цінностей, релігійної свідомості та самосвідомості особистості; розвиток його духовних пріоритетів; обґрунтування системи цінностей, що мають лягти в основу його життя, виступати на передній план усього процесу діяльності. Акумулятором духовності слугують наука, культура, релігія, мистецтво тощо. Релігія, зокрема, у всі часи виступає фактором національної та духовної єдності людей, є тим стабілізуючим чинником, завдяки якому зростає і помножується добробут суспільства. Віра в Бога – свідчення високої наукової та моральної культури особистості. Наука і релігія мають одні й ті самі витoki і ведуть до однієї мети. Вони обидві прагнуть правди і взаємно себе доповнюють.

Зважаючи на багатовіковий досвід релігійного виховання, на зростаючу його значущість в українському суспільстві, у Львівському національному університеті імені Івана Франка розроблена і опрацьована цілісна система формування духовності особистості студентської молоді на основі християнських цінностей. Значне місце у цій системі належить формуванню релігійності як невід’ємної складової духовності. Світова громадськість завжди цікавилася думкою вчених щодо цієї проблематики. І вона, ця думка, загалом була однозначною: «Так, Бог – Творець світу існує». Зокрема, ще в 1909 році німецький професор Др. Денерт опублікував книгу з результатами опитування 262 провідних вчених світу. З них 92 % визначили себе віруючими і лише 2 % атеїстами, 6 % залічили себе до агностиків, тобто до таких, хто «не знає», хто не має з цього питання певної думки. На початку 30-х років із 133 англійських та американських учених визнали себе віруючими 89 % (ці результати було наведено тоді ж у книжці Тамбура «Релігійні вірування сучасних учених»). Сучасні вчені С. Д. Максименко, М. В. Савчин, В. П. Москалець, Г. О. Балл, А. І. Пашук, В. П. Мельник, І. С. Захара, Н. І. Жигайло своїми науковими здобутками підтверджують роль і значення релігійності у формуванні фахівця європейського рівня. Всі вони опираються на слова Макса Планка, лауреата Нобелівської премії в галузі фізики 1918 року: «Кожен, хто серйозно займався науковою діяльністю, розуміє, що над входом в храм науки написані слова: «Ви повинні вірити».

З метою формування релігійності як невід’ємної складової духовності фахівця європейського рівня нами запропоновано: 1. Поняття релігійної особистості фахівця європейського рівня. 2. Авторську психологічну структуру особистості. 3. Авторську модель духовного становлення особистості фахівця європейського рівня. 4. Програму тренінгу релігійного становлення особистості фахівця європейського рівня. 5. Критерії та джерела формування релігійності фахівця європейського рівня.

Під феноменом релігійної особистості фахівця європейського рівня розуміємо таку особистість, в якій домінують високі моральні ідеали; яка в своїх думках і вчинках опирається на Закон Божий; яка в своєму житті керується принципом: «Я працюю на Вічність! А не просто – вічно працюю».

Авторська психологічна структура особистості представлена нами у вигляді «дерева», коріння якого кріпиться чинниками саморегуляції особистості, якими є воля, совість і віра; вітки цього дерева – це наші психічні процеси, властивості, стани; верхівка ж цього дерева прагне до пізнання Бога, тобто до самовдосконалення.

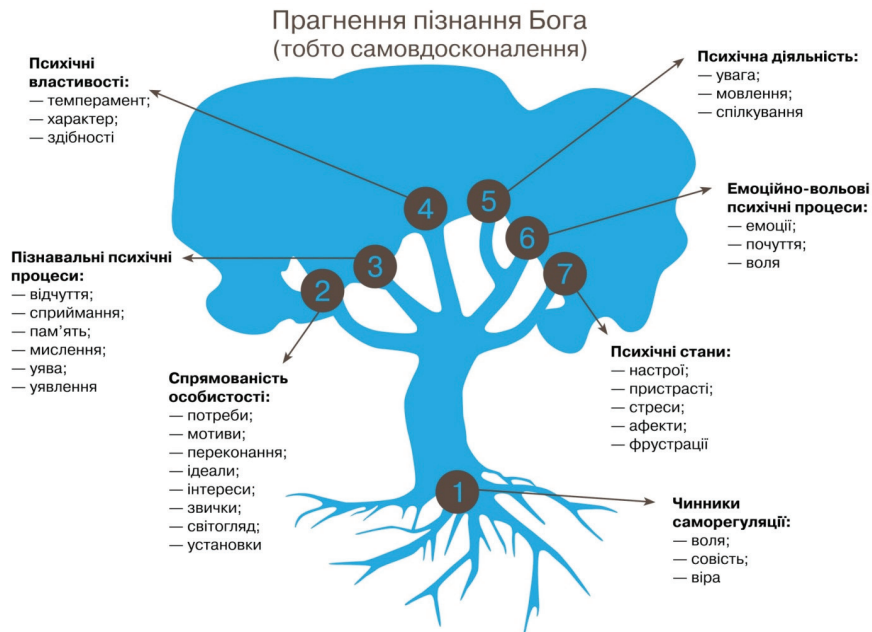

Рис. 1. Психологічна структура особистості

Значне місце у формуванні духовної особистості фахівця європейського рівня належить лекційним та практичним заняттям з курсу «Основи психології». Вивчення цієї дисципліни формує у майбутніх фахівців етичні аспекти людського життя і здоров'я, основи психологічних знань для самопізнання і духовного розвитку особистості, водночас, висвітлює важливі проблеми психології святості, милосердя, самозречення, розкриває аспекти релігійної свідомості та гідності, приділяє увагу міжособовому спілкуванню. Ця навчальна дисципліна відповідає на важливе питання: Що є Людина і що є Бог? І своєю відповіддю формує чітку позицію: що згідно із задумом Творця, в основі взаємин між Богом і Людиною, між Людиною і Людиною лежить ЛЮБОВ!

Нами запропоновано авторську модель духовного становлення особистості фахівця європейського рівня. У запропонованій авторській моделі нами виокремлено інструментальну, потребово-мотиваційну та інтеграційну складові.

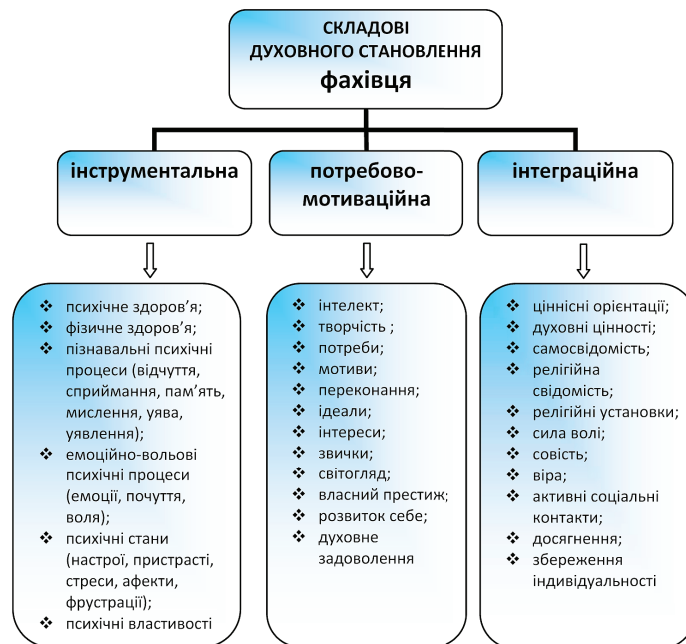

Рис. 2. Модель духовного становлення особистості фахівця європейського рівня

На подальшому етапі дослідження нами запропоновано «Програму тренінгу духовного становлення особистості фахівця європейського рівня». До кожного з 7 тем-блоків програми нами розроблені оригі-

нальні вправи та модифіковано ті тренінгові вправи (інших дослідників), які можна було використати у відповідності до поставленої мети. Використовувались: рольові та ділові ігри, міні-дискусії, вправи із тренінгу особистісного зростання, вправи із тілесно-зорієнтованого тренінгу тощо.

Таблиця 1

Програма тренінгу релігійного становлення особистості фахівця європейського рівня

№ блоку	Назва тренінгового Блоку	Основні психолого-педагогічні та тренінгові засоби
1	2	3
1.	Вступ до роботи	1. Ознайомлення з правилами роботи в Т-групі. 2. Формування атмосфери психологічної безпеки. 3. Психогімнастика.
2.	Ціннісні орієнтації фахівця європейського рівня	1. Проективний малюнок «Я і моє місце в світі людей». 2. Рольова гра «Погані люди – добрі люди. В чому різниця?». 3. Ділова гра «Готуємо кодекс поведінки 21-го сторіччя». 4. Вправи на зняття «затисків» у м'язах та підвищення рівня атмосфери безпеки у Т-групі.
3.	Духовне становлення особистості фахівця європейського рівня	1. Рольова гра «Я – минулий, нинішній, майбутній. В чому різниця?» 2. Психологічний практикум «Чим я найбільше пишаюся у своєму минулому? Що було таке, що варто було б прожити інакше?» 3. Вправа «Порожній стілець – мої друзі та вороги у минулому». 4. Брейн-стормінг «Визначення напрямків соціальної підтримки державою студентської молоді як її майбутнього творця». 5. Вправи на зняття «затисків» у м'язах, вияв експресії через рух.
4.	Релігійні цінності фахівця європейського рівня	1. Соціально-перцептивно орієнтований тренінг особистісного зростання «Я – очима інших. Чи можна мені довіряти?» 2. Групове обговорення «Людина, яка активно вірить у Бога – хто вона? Минуле, сучасне, майбутнє?» 3. Ділова гра «Якби Священну книгу написав Я?» 4. Вправи на зняття «затисків» у м'язах, вияв експресії через рух.
5.	Релігійна свідомість фахівця європейського рівня	1. Дискусія «Релігійно свідомою людиною – «за» та «проти». 2. Брейн-стормінг «Хто я – піщинка, крапля води, дуновіння вітерця – чи я відповідаю за майбутнє?» 3. Ділова гра «Совість. Чи потрібна вона у 21-му сторіччі?» 4. Вправи на зняття «затисків» у м'язах, вияв експресії через рух.
6.	Обговорення підсумків тренінгу	1. Дискусія «Я – до початку роботи в Т-групі. Я – після закінчення роботи в Т-групі. Що в мені змінилося?» 2. Вправи на зняття «затисків» у м'язах, вияв експресії через рух.
7.	Кінцеве заняття «Моє майбутнє»	1. Формування екзистенційного «Я». 2. Розстиківка почуття «Ми» в учасників тренінгу. 3. Вправи на зняття «затисків» у м'язах, вияв експресії через рух.

Також нами представлено критерії, яким повинен відповідати фахівець європейського рівня: моральні: фахівець європейського рівня мусить бути людиною релігійною; бути практикуючим християнином; мати об'єктивний та суб'єктивний авторитет; любити свою працю і поважати свою працю; бути справедливим; мати етично-діловий такт і радість від спілкування; інтелектуальні: високий рівень фахової підготовки; точність пам'яті, гнучкість мислення, творчість уяви; темперамент, лабільна нервова система (вроджені чинники); сила волі і віра (набуті чинники); мовленнєва культура, риторика; інтуїція; спостережливість; фізичні та канонічні: одяг, постава, поведінка; шляхетність, одухотворення.

Джерелами християнської моралі для викладача мають стати: Книга Книг – Святе Письмо; Бгословіє (як наука про Бога); Свята Літургія – вчителька життя (А. Шептицький); Молитва – розвиток душі; церковне мистецтво; християнська філософія (пізнання Бога); природа, культура, мистецтво, спорт тощо.

Висновки. Утвердження і розквіт нашої держави можливий лише за умови професійного та духовного становлення і здійснення кожного громадянина, фахівця, професіонала, який має стати вирішальною силою, що забезпечить незворотність поступу України до своєї волі, слави, економічного та соціального добробуту, здорової нації, сильної держави європейського рівня.

Література:

1. Балл Г. О. Психологія і духовність / Упоряд.: Г. Балл, Р. Трач // Гуманістична психологія. – 2005. – 279 с.
2. Боришевський М.Й. Національна самосвідомість у громадянському становленні особистості / М.Й. Боришевський. – К., 2000. – 76 с.
3. Жигайло Н. І. Психологія духовного становлення особистості майбутнього фахівця : Монографія / Н.І. Жигайло. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008 – 336 с.
4. Максименко С.Д. Генеза здійснення особистості : наук. Монографія С.Д. Максименко. – К. : КММ, 2006. – 255 с.
5. Максименко С. Д. Психологія особистості : Підручник / С.Д. Максименко. – К. : КММ, 2007. – 296 с.
6. Москалець В.П. Психологія релігії : Посібник / В.П. Москалець. – К.: Академвидав, 2004. – 240 с.
7. Психологія. З викладом основ психології релігії / Під ред. о. Ю. Макселона. – Львів : Свічадо, 1998. – 320 с.
8. Савчин М. В. Віра в Бога як духовний стан людини / М.В. Савчин // Психологія і суспільство. – 2009. – № 2 (36). – С. 54–59.
9. Хоронжий А. Г. Соціологія релігії : Курс лекцій / А.Г. Хоронжий. – Львів, 2005. – 188 с.